Paris 1[illegible]

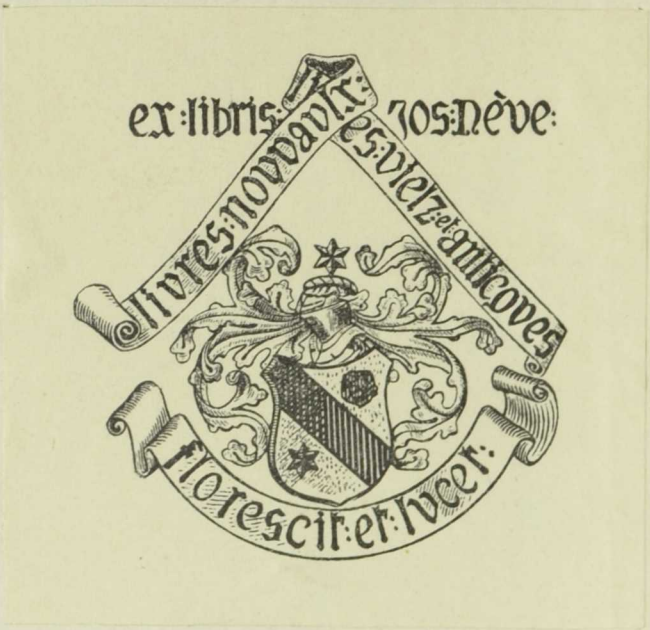

ÆSOPI FABVLATORIS CLARISsimi, tres & triginta fabulæ, sane q̃ lepidę et morales, ab Laurẽtio Valla e græco in latinum sermonem conuersæ.

¶ Æsopi vita in commentarijs Vrbanis, ab Raphaele Volaterrano tradita.

¶ Ioannes Murmellius Ruremundensis puero bonarum artium studioso.

Has puer Æsopi dulces interprete Valla
Perlege fabellas, ingenioq; cape.
Inuenies pariter sermonibus apta latinis,
Inq; bonos mores verba datura viam.

Spero q̃ diu spiro Ruinimus

PARISIIS
Ex officina Simonis Colinæi.
1521

9215

LAVRENTIVS VALLENSIS INsigni viro Arnoldo Fouelledæ Salutem.

Romiſerã nuper, me tibi coturnices, quas ipſe venatus eſſem, miſſurũ. Eas capere (vt homo venandi inſuetus) cum non poſſem: ad venationem meam, id eſt ad literas me conuerti. vt forte ad manus venit libellus græcus ex præda nauali, tres & triginta Aeſopi fabulas continens, has oẽs biduí labore venatuſſum. Mitto igit̃ ad te, ſiue fabellas, ſiue mauis coturnices, quibus oblectare te poſſis ac ludere. Etenim ſi Octauianũ, Marcũq; Antoniũ, orbis terrarũ principes, ludo coturnicum delectatos accepimus: profecto tu vir literarũ amantiſſimus, literato hoc genere ludendi delectaberis. Et ſiquis Octauiano aut Antonio pugnacem aliquam harũ auium dono dediſſet, iucundam illis rem, gratamq; feciſſet. ego quoq; tibi iucundus, gratuſq; ero, qui

plures triginta ei⁹ generis aues dono mitto, pugnaces, victrices, et (si forte hoc te magis iuuat) etiam pingues. Oblectant enim hæ fabellæ, & alunt: nec minus fructus habent q̃ floris. Sed ne donum suum laudare insolentis sit, finem faciã. Tu si coturnices veras, q̃ has fabellas, malis, rescribe. Mittam namq; non modo coturnices, sed etiam perdices. Ex vrbe Caieta, Calendis Maij. 1438.

DE VVLPE ET CAPRO. I

Vlpes & caper sitibundi in puteum quendam descenderũt: in quo cum perbibissent, circunspicienti capro reditum vulpes ait. Bono animo esto caper. Excogitaui namq; quo pacto vterq; reduces simus. Siquidem tu eriges te rectum, primoribus pedib⁹ ad parietẽ admotis, cornuaq;, adducto ad pectus mẽto, reclinabis. & ego per terga cornuaq; tua transiliẽs, & extra puteum euadens, te istinc

postea educam. Cuius consilio fidē habente capro, atq; vt illa dicebat, obtemperāti, ipsa a puteo resilijt: ac deinde prę gaudio in margine putei gestiebat exultabatq;, nihil de hirco curę habens. Cæterum cum ab hirco vt fidifraga incusaretur, respondit. Enimuero hirce, si tantū tibi esset sensus in mente, quantū est setarum in mēto: non prius in puteum descendisses, q̄ de reditu exploratum habuisses. ¶Adfabulatio.

Hæc fabula innuit, virum prudentem debere finem explorare, anteq̄ ad rem agendā veniat.

De Vulpe & Pardo. II

Vulpes & pardus de pulchritudine altercabantur. & pardo suam pellem versicolorem extollente: vulpes suam cum non posset præponere, inquit. At quāto ego speciosior, quæ nō corpus, sed animam versicolorem sortita sum.

¶Adfabulatio.

Hæc fabula innuit, pulchritudinem animi antecellere pulchritudinem corporis.

De Cata & Venere. III

Cata quædam delitium erat cuiusdam formosi adulescentis. Hanc, ille, vt in fœminam mutaret, Venerem comprecatus est. Dea misertа cupiditatis adulescentuli, cōuertit bestiam in speciosam puellā. Cuius forma inardescēs adulescētulus, adducit illā secū domū. Quibus cōsidētibus in cubiculo, Venus volens periculum facere, nūquid illa cum corpore mutasset et mores: murem in medium dimisit. At illa, eorum qui aderant, & cubiculi nuptialis imemor, e cubili consurgens, murem insequebatur, illum cōedere cupiens. tum dea indignata, eam iterum in suam restituit naturam.

¶Adfabulatio.

Hæc fabula innuit, scelestos homines, etiam si conditionem statumqꝫ mutent, tamen mores nequaquam mutare.

De agricola & filijs eius. IIII

Agricola filios suos videns quotidie gladiantes, neqꝫ in gratiam reducere potis esset: iussit fasciculum virgarum sibi afferri (aderant autē

filij illic sedētes) quæ cum allatæ essent, colligauit omnes in vnum fasciculum: i' ssitq; singulos eorum fasciculum capere atq; confringere. Illis vero confringere non valentibus, soluens postea fasciculum, tradidit singulas virgas eis frangendas. atq; illis statim frangētibus, intulit. Ita quidem & vos o filioli mei, si vnanimes inuicē perstiteritis, inexpugnabiles vos hostib⁹ inuictosq; præbebitis. sinminus, vestra ipsa æmulatio atq; seditio, opportunā vos prędam inimicis faciet.

¶ Adfabulatio.

Hęc fabula innuit, æque res humanas capere, vel a concordia incrementum, vel a discordia iacturam.

De Muliere & Gallina. V

Mulier quædam vidua habebat gallinā quotidie singula oua ponentem. Sperās autem mulier, pro singulis bina oua positurā, si plus escarum tribuisset, opipare educabat. Gallina vero pinguior effecta, ne vnum quidem ouum amplius facere poterat.

¶Adfabulatio.

Hęc fabula innuit, q̃ homines per luxum rerum & copiam marcescentes, ab instituta industria retardantur.

De duobus adulescentibus, VI.

Duo adulescentes obsonium a coquo communiter mercati sunt. Cæterũ cum coquus quibusdã negotijs domesticis intẽderet, vacaretq̃: alter adulescentum partem obsonij in alterius manus immisit. Conuertente autem se coquo, & partem carnis, quę aberat, requirẽte: qui carnem sustulerat, iurat se non habere: qui vero habebat, se non sustulisse. Quibus coquus (intellecta adulescentum argutia) inquit. Etsi me latet fur: tamen eum quem iurastis, non latebit.

¶Adfabulatio

Hæc fabula innuit, q̃ siquid homines celamus, Deum tamen nequaq̃ celare poterimus, qui solus omnia prospicit & omnia videt.

De duobus amicis & vrso VII

Duobus amicis, vna iter facientibus fit vrsus

obuiam. quorum vnus perterritus, in arborem scandens, latuit. alter vero, cum se imparem vrso fore, et si pugnare vellet superatum iri, intelligeret: procidēs simulabat se mortuū esse. Vrsus vero adueniens, & aures & occiput eius olfaciebat: illo, qui stratus iacebat, vsquequaq; continēte respirationem. Ita mortuū esse credens vrsus, abijt. aiunt enī non sęuire in cadauera. Mox alter, qui inter frōdes arboris latuerat, descendēs, interrogat amicum, quidnā ad aurē vrsus esset secum loquutus. Cui amicus inquit. Admonuit me ne posthac cum huiusmodi amicis iter faciam.

¶ Adfabulatio.

Fabula hæc innuit, deuitandos esse amicos, qui periculoso in tempore ab auxilio præstando reuocant pedem.

De Arundine & Olea. VIII

Disceptabant aliquando arundo & olea, de cōstantia et fortitudine, & de firmitate. Et olea quidem arundini probra ingerebat, vt fragili et ad omnem ventū vacillanti. Arundo autē obti-

cebat, non longum tempus spectans. Nam cum ventus vehemens ingruisset: arundo reflectebatur agitabaturq;. Olea vero cum violentiæ ventorum reluctari vellet, confracta est.

¶ Adfabulatio.

Hæc fabula innuit, eos qui fortioribus ad tẽpus cedunt, potiores esse ijs qui non cedunt.

De Tubicine. IX

Erat tubicen quidam, qui in militia signũ caneret. is interceptus ab hostibus, ad eos qui circũsistebãt, proclamabat. Nolite me viri innocẽtem, innocuum, insontemq; perimere: nullum enim vnq̃ occidi. quippe nihil aliud quam hanc buccinam habeo. Ad quem illi vicissim cum clamore responderũt. Tu vero hoc ipso magis trucidaberis, quod cum ipse dimicare nequeas, cęteros potes ad certamen impellere.

¶ Adfabulatio

Fabula hæc innuit, q; præter cæteros peccãt, qui malos & importunos principes persuadent ad inique agendum.

De Cane & lanío. X

Canís quídam ínsilíjt ín macellum, lanío ín alíqua re occupato, & arrepto pecorís corde fugíebat. Ad quem lanius conuersus, fugientemq; aspíciens, ínquit. O canís, abí: vbícunq; fuerís te obseruabo. non enim míhí cor sustulísti, sed cor dedísti.

¶ Adfabulatío.

Hæc fabula ínnuít, íacturam frequenter esse homínibus doctrínam.

De ægroto & medíco. XI

Aegrotus quídã a medíco ínterrogatus, quo nam modo se habuísset: prætermodum, respondít, ín sudorem se fuísse resolutum. Cuí medícus. Istud (ínquit) bonum est. Altero autẽ díe ínter rogatus quo modo se haberet: respõdít. Algorib9 correptus, díu vexatus sum. Et ístud (ínquit medícus) bonum est. Tertío cum eodẽ modo ínterrogaretur, respõdít. Profluuío corporís debílítatus sum. Istud (ínquit) etíam bonũ est. Postea autẽ a famílíarí ínterrogatus. Quo mo-

do habes o amice? Respondit. Ego etiam atq; etiam bene habeo, sed morior.

¶ Adfabulatio.

Hæc fabula innuit, coarguēdos assentatores.

De Asino & Lupo. XII

Asinus calcato ligni aculeo claudicabat: conspectoq; lupo, ait. O lupe, en præ cruciatu morior, futurus esca, aut tua, aut vulturum, aut coruorum. Vnū modo munus abs te flagito. Educ prius ex pede aculeum, vt moriar saltē sine cruciatu. Tūc lupus summis dentibus aculeū mordicus deprendens, eduxit. Asinus vero doloris oblitus, ferratos calces in faciem lupi impegit: fractisq; illius frōte, naribus & dentibus, aufugit. Lupo seipsum accusante, acmerito sibi id euenisse dicente: q̃ qui didicerat esse lanius iumentorum, nunc eorum volebat esse chirurgus.

¶ Adfabulatio.

Hæc fabula innuit, q̃ qui sua artificia deserunt, transferentes se ad aliena, ipsis non apta, & in derisum veniunt, & in discrimen.

De pastore & mari. XIII

Pastor in loco maritimo gregem pascebat. qui cum videret mare tranquillum, incessit cupido nauigationem faciendi. Itaq; vænundatis ouibus, emptisq; palmarum sarcinis, nauigabat. Orta autem vehementi tempestate, & naui mergi periclitante: omne pōdus nauis in mare eiecit. vixq; euasit exonerata naui. Paucis post diebus, veniente quodam & tranquillitatē maris admirante (erat enī sane trāquillū) respondens, inquit. Palmas iterum vult quātum intelligo: ideoq; immotum sese ostendit.

¶ Adfabulatio.

Hæc fabula innuit, eruditiores fieri homines damno atq; periculo.

De Vulpe & Leone. XIIII

Vulpes nullum antea leonem cōspicata, cum illi aliquando obuiasset, ita cōspectum eius expauit, vt parū abfuerit quin extingueret. Quod cum postea iterum accidisset: ad conspectū quidē leonis exterrita est, sed nō ita vt prius. Ter-

tio cum leonem eundem vidisset in ciuitate: nõ modo non exterrita, sed confidenter adiens, secum colloquuta est & confabulata.

¶ Adfabulatio.

Hæc fabula innuit, q̃ consuetudo & conuersatio facit, vt quæ maxime horribilia & formidolosa sunt, neq̃ horrida, neq̃ formidolosa videantur.

De Gallis & Perdice XV

Gallos quidam domi suæ cum haberet, mercatus est perdicem, eamq̃ in societatem gallorũ dedit, vna cum illis saginandam. Eam vero statim galli, pro se quisq̃, mordebant, abigebãtq̃. Perdix autem apud se afflictabatur: existimãs, ideo talia sibi a gallis inferri, q̃ suum ab illorũ genere alienum esset. Vbi vero non multo post aspexit et illos inter se pugnantes, mutuoq̃ percutientes: recreata a mœrore & tristitia, inquit. Equidem vero posthac ego non afflictabor amplius, videnseos etiam inter se dimicantes.

¶ Adfabulatio.

Hæc fabula innuit, prudentem debere æquo

animo ferre contumelias ab alienigenis illatas, quos videt ne domesticorum quidē iniurijs abstinere.

De Vulpe & capite quodā. VI

Vulpes aliquando in domum citharœdi ingressa: dum omnia instrumēta musica, omnem supellectilem scrutaretur: reperit e marmore caput lupinum, scienter fabreq; factum. Quod cū in manus sumpsisset, inquit. O caput cum magno sensu factum, nullum sensum obtinens.

¶ Adfabulatio.

Hæc fabula ad eos spectat, q corporis dignitatem habent, animi industriam non habent.

De Carbonario & Fullone. XVII

Carbonarius cōducta in domo habitans, inuitauit fullonē, qui eo loci proxime venisset, vt eisdem in ædibus vna habitarent. Ad quem fullo. O homo, non est mihi istud factu conducibile. Vereor enim ne quicquid ipse candefacerem, id omne tu carbonaria aspergine fuscares.

¶ Adfabulatio.

Fabula hæc innuit, nullum cum flagitiosis

habendum esse commercium.

De homine glorioso. XVIII

Vir quidam aliquādiu peregrinatus, cum iterum domum redijsset: cum multa ardua in diuersis regionibus a se viriliter gesta iactabūdus prædicabat: tum vero illud maxime ꝓ Rhodi, omnes certamine saliendi superasset: eiusq; rei Rhodios, qui affuerūt, testes esse. Ad quē vnus assistentium respondens, inquit. O homo, si verū est quod loqueris, quid tibi opus est testibus? Ecce Rhodius, ecce hic certamen saliendi.

¶ Adfabulatio.

Hæc fabula innuit, ꝓ vbi rerum testimonia assunt, nihil opus est verbis.

De Homine & Apolline. XIX

Quidā facinorosus Delphos se cōtulit, Apollinem tentaturus. habensq; passerculum sub pallio, quem pugno tenebat. Accedensq; ad tripodas, interrogabat deum, dicens. Quod habeo in dextera, viuitne, an mortuū est? Prolaturus passerculum viuum, si mortuum respondisset. Rur-

ſus prolaturus mortuum, ſí víuum reſpondíſſet. Occídíſſet enim ſtatím ſub pallío priuſq̃ proferret. At deus ſubdolam callídítatem hominís íntellígens, díxít. O cõſultor vtrum mauís facere (penes te nanq; arbítrium eſt) facíto. & ſíue víuum, ſíue mortuũ quod ín manu habes, proferto.

¶Adfabulatío.

Fabula hæc ínnuít, mentem díuínam níhíl neq; latere, neq; fallere.

De Píſcatore & Cínaríde. XX

Píſcator quídam demíſſís ín mare retíbus, detulít cínarídem puſílli corporís: quę píſcatorem ſíc obſecrabat. Nolí me ín præſentíarum capere puſíllam et mínutam, ſíne abíre & creſcere: vt poſtea íam adulta, cõmodo cum maíore potíarís. Cuí píſcator. Ego vero amẽs ſum, ſí lucrum quod ínter manus habeo (lícet exíguum) prætermíttam ſpe futurí boní quantũlíbet magní.

¶Adfabulatío.

Hęc fabula ínnuít, ſtolídum eſſe, quí propter ſpem maíorís, rem & præſentem & certam (lí-

cet paruam) non amplectitur.

De Asino & Equo. XXI

Vir quidam habebat equũ et asinum. in itinere faciendo, inquit asinus equo. Si me saluũ vis, leua me parte oneris mei. Equo illius verbis nõ obsequente, asinus sub onere cadens, moritur. Tunc dominus iumentorum, omnes quas portabat asinus sarcinas, simulq; corium, quod a mortuo exuerat, equo imponit. Quo onere depressus equus, cum clamore inquit. Vę mihi iumentorum infelicissimo. quid mihi misero euenit? Nam recusans partem, nunc totum onus porto, & illius corium. ¶Adfabulatio.

Hæc fabula innuit, maiores debere in laboribus participes esse minoribus, vt vtriq; incolumes sint.

De Homine & Satyro. XXII

Vir quidam cum satyro amicitiam inierat. Qui cum edendi gratia sederent, exorta cœli tẽpestate, vir manus ad os admouens, anhelitu refocillabat. Quod intuens satyrus, interrogat

quamobrem id faceret. Ille inquit, calore oris algentes manus refocillo. Pauloq; post, calidiore edulio allato, cum vir iterũ manus ad os admouens, calorem cibi tenui inspiratione refrigerauit. Interrogat satyrus quamobrem & illud faciat. Respondẽte autẽ viro, vt refrigeraret edulium. Atq; ego (inquit Satyrus) tecum posthac amicitiam non exercebo, qui ex vno ore & calidum promis & frigidum. Vale.

¶ Adfabulatio.

Fabula innuit, deuitandam eius amicitiam esse, cuius anceps vita est, et non simplex sermo.

De Agricola & Canibus. XXIII

Agricola quidam hyberno sidere in agro deprehensus, deficientibus cibarijs, primũ interfectis singulis ouibus, illarũ carnibus vescebatur: mox & caprarũ, postremo operarijs bobus interemptis alebatur. Quod canes dum animaduertissent inter se colloquuti sunt, dicentes. At nos hinc faciamus fugam. Si enim operarijs bobus dominus non pepercit, nec nobis quidem

parcet. ¶Adfabulatio.

Hæc fabula innuit, fugiendos cauendosq;, qui a familiaribus manus non abstinent.

De quodam admorso a cane. XXIIII

Admorsus quidam a cane, circuibat singulos, corrogãs curationem: nactusq; quẽdam est, qui cognita mali qualitate, inquit. Si tu quidẽ o homo cõualescere vis, crustam panis madefactam in sanguine vulneris, porrige cani qui te momordit comedendam. Cui ille deridẽter inquit. Ego, me hercle, si istud fecero, dignus sum qui ab omnibus huius vrbis canibus præmordear.

¶Adfabulatio.

Hæc fabula innuit, improbos homines cum maxime beneficia acceperint, tum maxime ad maleficia animari.

De Thynno & Delphino. XXV

Thynnus cum delphinum insequentem precipiti cursu fugeret, & iam capiẽdus esset, in anfractum quendam se intorsit. Delphinus quoq; ad alterum similem impetu ipso allisus est. Ad

quem Thynnus respiciens, eumq; expirantem videns, inquit. Iam mihi mors nō erit molesta, videntí eum qui mihi causa mortis est mecum morientem. ¶Adfabulatio.

Hæc fabula innuit, æquo animo ferre homines calamitates, cum eos per quos in calamitate sunt, calamitosos aspiciunt.

De Aucupe. XXVI

Auceps quidam sumptis aucupatoriis retibus, ad venandum processit, visoq; palumbo in cacumine arboris sedente, compositas artificiose arundines cum retibus ad auem clanculum admouebat, sperās illam se venari posse. Quod cum agit, in altum intuens, iacentem viperam pedibus pressit: quæ exasperata dolore hominē momordit. At ille iam deficiens, me miserum (inquit) qui cum alterum venari volo, ipse ab altero captus pereo. ¶Adfabulatio.

Hæc fabula innuit, q; æmuli alios arte sua nitentes decipere, sæpe in laqueos quos tendunt, incidunt.

De Castore. XXVII

Castor præter cęteros quadrupedes, in aqua durare fertur, suaqꝫ genitalia ad artem medicam sane vtilia esse. Hic vbi videt se ab indaganti-bus hominibus captum iri (nouit enim quam obrem indagetur) ipse sibi genitalia præcidit, atqꝫ in sequentes proijciens, hoc modo incolumis euadit. ¶Adfabulatio.

Hæc fabula innuit, huius exemplo prudentes debere pro adipiscenda salute nullam rationem habere fortunarum.

De Vaticinatore. XXVIII

Vaticinator quidam in foro sedens sermocinabatur, cum sibi quidam denunciat fores domus eius effractas esse, omniaqꝫ direpta quæ in domo fuissent. Ad quem nuncium vaticinator gemens, properansqꝫ, cursu se domum recipiebat. Quem currentem intuens quidã, O tu (inquit) qui aliena negotia te diuinaturũ promittis, certe tua ipse non diuinasti.

¶Adfabulatio.

Fabula hæc ad eos spectat, qui res suas non recte administrantes, alienis, quæ nihil ad eos pertinent, prouidere ac consulere conantur.

De Aucupe & Merula. XXIX

Auceps tetenderat volucribus retia. Quod eminus intuens merula, percontabatur hominē quid negotij ageret. Ille respondit se condere vrbem. Abijtq; longius & sese abdidit. Merula vero verbis illius fidem habens, accedēs ad escam iuxta retia positam, capta est. Accurrenteq; aucupe inquit. O homo, si tu quidem talem condis vrbem, haud multos inuenies incolas.

¶ Adfabulatio.

Hæc fabula innuit, eo maxime modo rē priuatam & publicam destrui, cum præsides sęuitiam exercent.

De Viatore & Ioue. XXX

Viator longum ingressurus iter: si quid inuenisset, eius dimidium Ioui se oblaturum promisit. Inuento autem in ipso itinere vase palmarū & amygdalorum pleno, comedit omnes palmu

las amygdalaqꝫ: sed harum nucleos, illorum putamina ad aram quandã obtulit, inquiens. Iupiter, habes quod tibi vouerã. Quod enim inueni, eius & interiora & exteriora tibi offero.

¶ Adfabulatio.

Fabula hęc innuit, auarum hominem cupiditate pecuniæ, etiam diijs moliri fallacias.

De Filio & Matre. XXXI

Puer quidam in schola, condiscipuli furatus tabellam alphabetariã, attulit matri suæ. A qua non castigatus, quotidie magis furabatur. Procedente autem tempore, maiora cœpit furari. Tandem a magistratu deprehensus, ducebatur ad suppliciũ. Matre vero sequente ac vociferante, rogauit satellites vt paulisper cum ea ad aurẽ loqui permitterent. Quibus annuẽtibus, & matre festinabunda, aurem ad os filij admouente: ille auriculã maternam dẽtibus amorsam euulsit. Et cum mater cæteriqꝫ increparent non modo vt furem, sed etiam vt in parentem suam impium, inquit. Hæc mihi vt perderer extitit cau-

sa. Sí enim me ob tabellam alphabetaríam castí gasset, nequaq̃ ad vlteríora progressus, ad supplícium nunc ducerer.

¶ Adfabulatío.

Fabula hæc innuít, q̃ quí inter ínitía peccandí non coercentur, ad grauíora flagítía euadũt.

De Fílío & Patre. XXXII

Fílíum quídam senior habebat generosí anímí, & venatícorũ canum amatorem. Hunc per quietem víderat a leone trucídarí. Territus ígítur ne forte somnium hoc alíquando sequeretur euẽtus: extruxít domum quandam polítíssímã, laquearíbus ac fenestrís amœnissímam. íllucq̃ índucens fílíum, íllí custos inhærebat. Depínxerat enim in ea domo, ad oblectatíonem fílíj, omne genus anímalíum, ín quíbus & leonem. Adolescens hæc inspíciens, eo amplíus molestíę contrahebat. Quadã autem více leoní propíus stans, ínquít. O truculentíssíma fera, te propter, & propter ínane somnium patrís, ín hac domo asseruor velut ín carcere. Quíd ígitur faciam?

d.í.

Et hæc dicens, manũ parieti incussit, oculũ leoni eruere volẽs, & in clauo, q illic latebat, offendit. Qua ex percussione manus emarcuit: succreuitq; sanies, ac febris subsecuta est: breui adulescẽs est mortuꝰ. Ita leo adulescentẽ occidit, nihil adiuuãte patris sophismate. ¶ Adfabulatio.

Hæc fabula innuit, quæ ventura sunt, deuitare posse neminem.

De Caluo quodam XXXIII

Caluus quidam mentitos crines gerens, dũ equo vehebatur, ecce turbinis ventus illos de capite sustulit. risus statim magni pręsentibꝰ excitant. Et ille mutuo risu ad eos inqt. Quid mirũ si crines, qui non erant mei, a me recesserint, illi quoq; recesserunt qui mecum fuerant nati.

¶ Adfabulatio.

Hæc fabula innuit, non debere nos mœrere ob amissas opes. Quod enim nascentes a natura non accepimus, non potest nobiscum perpetuo permanere.

¶ Trium & triginta Æsopi fabularũ, finis.

APOLOGVS ÆSOPI PHRYGIS memoratu non inutilis, ex Aulí Gellij libro ſecundo Cap. XXIX.

Æſopus ille e Phrygia fabulator haud immerito ſapiens exiſtimatus eſt, quum quæ vtilia monitu, ſuaſuq; erant, non ſeuere, non imperioſe præcepit, & cenſuit, vt philoſophis mos: ſed feſtiuos, delectabileſq; apologos cōmentus, res ſalubriter, ac proſpiciēter animaduerſas, in mēteſ animoſq; hominum cum audiendi quadam illecebra induit. Velut hæc eius fabula de auicula nidulo, lepide atq; iucunde premonet, ſpem, fiduciamq; rerū quas efficere quis poſſit, haud vnq̄ in alio, ſed in ſemetipſo habendam. Auicula (inquit) eſt parua, nomen eſt Caſſita, habitat nidulaturq; in ſegetibus, id ferme temporis, vt appetat meſſis pullis iamiam plumantibus. Ea Caſſita in ſementes forte conceſſerat tēpeſtiuioreſ, propterea frumentis flaueſcētibus, pulli etiā tunc inuolucres erant. Cum igitur ipſa iret cibum pullis quæſitum, monet eos, vt ſiquid ibi

rei nouæ fieret, diceretur ve, animaduerterent: idq; vti sibi, vbi redisset, nunciarent. Dominus postea segetum illarum, filium adulescentem vocat. Et videsne (inquit) hęc ematuruisse, & manus iam postulare? Idcirco die crastino, vbi primum diluculabit, fac amicos adeas, & roges veniant, operamq; mutuam dent, & messem hanc nobis adiuuent. Hæc ille vbi dixit, dicessit. atq; vbi redijt cassita, pulli trepiduli circunstrepere, orareq; matrē, vt statim iam properet, atq; aliū in locum sese asportet. Nam dominus (inquiunt) misit, qui amicos rogaret, vti luce oriente veniant & metāt. Mater iubet eos a metu otiosos esse. Si en idominus (inquit) messiū ad amicos negotiū reijcit, crastino seges non metetur. neq; necesse est hodie vti vos auferā. Die igitur postero, mater in pabulū volat. dominus quos rogauerat opperitur. sol feruit, & fit nihil, & amici nulli erant. Tum ille rursum ad filiū. Amici isti (inquit) magnam in partē cessatores sunt. quin potius imus, & cognatos, affines, vicinosq;

nostros oramus, vt adsint cras tempori ad metendum? Itidem hoc pulli pauefacti, matri nũciant. Mater hortatur, vt tum quoq; sine metu, ac sine cura sint. affinesq; nullos ferme tam esse obsequibiles ait, vt ad laborem capessendum nihil cunctentur, & statim dicto obediant. Vos modo (inquit) aduertite, si modo quid denuo dicetur. Alia luce orta, auis in pastum profecta est. cognati & affines operam, quam dare rogati sunt, supersedẽt. Ad postremum igitur dominus filio, Valeant (inquit) amici cum propinquis. Afferes prima luce falces duas, vnam egomet mihi, & tu tibi capies alteram, & frumentum nosmetipsi manibus nostris cras metemus. Id vbi ex pullis dixisse dominũ mater audiuit. Tempus, inquit, est cedendi & abeũdi. fiet nũc dubio procul quod futurum dixit. In ipso enim iam vertitur, cuia est res, non in alio vnde petitur. Atq; ita Cassita nidũm migrauit, & seges a domino demessa est. Hæc quidem est Æsopi fabula de amicorum & propinquorum leui, &

inani fiducia. Sed quid aliud sanctiores libri philosophorum monent, q̃ vt in nobis tantum ipsis nitamur: alia autẽ omnia, quæ extra nos, extraq̃ nostrum animum sunt, neq̃ pro nostris, neq̃ pro nobis ducamus? Hunc Æsopi apologũ Q. Ennius in satyris, scite admodum & venuste versibus quadratis composuit, quorum duo postremi isti sunt, quos habere cordi & memoriæ operæpretium esset.

Hercle puto hoc erit tibi argumentum semper in promptu situm.

Ne quid expectes amicos, quod tu agere possis.

ÆSOPI VITA IN COMMENTARIIS Vrbanis, ab Raphaele Volaterrano tradita.

ÆSop⁹ Phryx genere, scriptor fabularũ, quẽ Aristoteles non dedignat allegare secũdo Rhetoricorũ, et Plato in primo Phedri, & Apulei⁹ de deo Socratis. Hic olim seruus ac deformis, sed astutus ac facetus, missus ad fodiẽdũ agrũ, quũ falso a cõseruis accusaretur, quod

ficus domino seruatos edisset, aqua calida corã potata, et eadem reuomita, se insontem esse mõstrauit. accusatores idem facere iussi, ficus euomuerũt. Deinde dono datum Zenæ agri procuratori. Zenas cuidam mercatori illac prætereũti vendidit. ac in penuria iumentorum quũ ferre iuberetur vna cum alijs, sua quisq; onera, ipsi debilẽ se facienti data optio leuius portare. Tulit itaq; canistrum panibus plenum, cæteris ridentibus vt grauius. At quum illos anteiret, distributis paulatim in itinere panib⁹, leuiore sarcina ambulat, donec perueniret Ephesum. Ibi enim rursus venditur Xantho cuidam. a quo interrogatus cuias esset, respondit, Ex carne. At ille. Non hoc peto (inquit) sed vbi natus? In ventre matris ait. Rursus, non hoc dico, sed in quo loco? Nescio (ait) si in lecto, an extra. Cedo (inquit ille) quid scis facere? Nihil, ait Æsopus. illo admirante. nã mei (dixit) conserui qui tibi mecum sunt venditi, quum se dicant omnia scire, mihi nihil certe relictum est. Proposita quondã

quæſtione, cur holera ſponte naſcentia citius venirent q̃ ſata: Xantho prouidentiæ rem tantum referẽte. Æſopus nouercæ comparationem propoſuit, quæ alienos filos, vt terra ſemina, difficilius enutriat. Deinde iuſſus coquere lentem, vnum tantum lentis granum coctũ appoſuit. Iuſſus quatuor pedes porcinos emptos coquere, quum dominus calumniandi gratia vnum furriperet, ac ſuſpicans ille quod erat factum, pedem viui porci, qui domi nutriebatur, repoſuit. At dominus quũ ablatum loco reſtituiſſet, Nũ (ait) quinq; hic porcus habuit pedes? At Æſopus. Minime, ſed bene duo, octo, nã reliqui tuo porco ſunt incolumes relicti. Iuſſus ad lauãdos pedes peluim adducere, eam ſine aqua parauit, quod nulla de aqua facta eſſet mẽtio. Iuſſus cõuiuium ex optimis præparare, tantum linguas emit, dicens has eſſe optimas: ſane bona ex eis memorãs. Iuſſus cõtra ex peſſimis aliquid preparare, linguas iterũ adpoſuit, ſimiliter memorans quãta ex eiſdem mala prouenirent. Inter-

rogatus cur ouís ad mortē tracta mutescat, porcus autem grūniat. Quia (inquit) ouís adsueta mulgerí ac tonderí, ferrum non expauescit. Post hæc quum Xanthus ad ludos profectus in Samiorū theatro vídisset aquílam de manu prætorís annulum in aera ferētem: díxit, mirantibus Samijs, Æsopum suum, hoc portentum indicare posse. Ille statím accersítus, ante omnía líbertatē pro mercede petijt. Qua, instantibus Samijs, adsecuta, vaticínium suum impleuit, quí dominó prædíxerat nolentem se quandoqꝫ líberaturum. De portento (ait) regem fore externū, quí eorum cito occuparet líbertatem. Nec mora, ecce Crœsi Lydorum regís literæ tributum petētes. Quod Samij quū Æsopí consílio detrectassent, Æsopus ante omnía a rege petitur. ille fabulam huiuscemodi Samijs proposuit. Lupi leporíbus bellum indixerunt. lepores auxílio canes accersunt. Lupí de pace conueniūt, modo canes ab eís in custodíam dētur. quo facto, in lepores postea irruerunt. Tandem loquētibus illis pro-

fect⁹ est ad Crœsum, a quo honorifice succept⁹, ac donis cumulatus, Samijs insuper libertatem impetrauit. Quibus meritis ei postea fabulas suas dicauit. Reuersus cum ingenti Samiorum lætitia, paulo post Babylonem profectus est ad Lycurgũ regem: quem docuit ænigmata soluere. Nã Orientales tunc in his sapientiores ignaris mos erat tributa imperare. Apud hũc igitur in suspitionem veniens accusatione cuiusdam Eni, quem Æsopus sibi adoptauerat, diu latuit in quodã sepulchro. Interim Nectabo rex Ægyptius ad Lycurgũ ænigma mittit, se turrim velle ædificare, quę nec cœlum nec terram contingat. Ad hoc soluendum Æsopus quæsitus, e latebris apparuit magna regis gratia, qui et filio adoptiuo supradicto iniuriam omnem remittens, salutaria insuper præcepta de vita tradidit. Ad postremum Delphos profectus, quum nullum honorem vt in cæteris locis accepisset, dixit in cõcione, eos similes ligno maris esse, quod procul magnum apparet, propinquans vero continuo

minus, sic eorum esse famam. Illi turbati, phialam argenteam sarcinulis eius clam alligatam discedentis posuerunt. In itinere itaq; deprehēsus, ac falso furti accusatus, de rupe insons præcipitatur. ¶ Æsopi vitæ: finis.

B. MANTVANI Apologus festiuissimus.

Rusticus ex malo dulcissima poma legebat,
Vnde dare vrbano dona solebat hero.
Ast herus illectus frugum dulcedine, malum
Transtulit in laribus proxima rura suis.
At quia malus erat senior: translata repente
Aruit, & proles cum genitrice obijt.
Heu male transfertur senio cum induruit arbor
Inquit herus: fuerat carpere poma satis.
Qui nimium cupiunt atq; inconcessa sequūtur
Desipiunt: cohibet qui sua vota, sapit.

Excudebat Simon Colinæus, Parisijs, e regione scholæ Decretorum habitantis.
Anno 1521 Die
Martij
25.

A
VALLA, L.
Aesopi...
1521

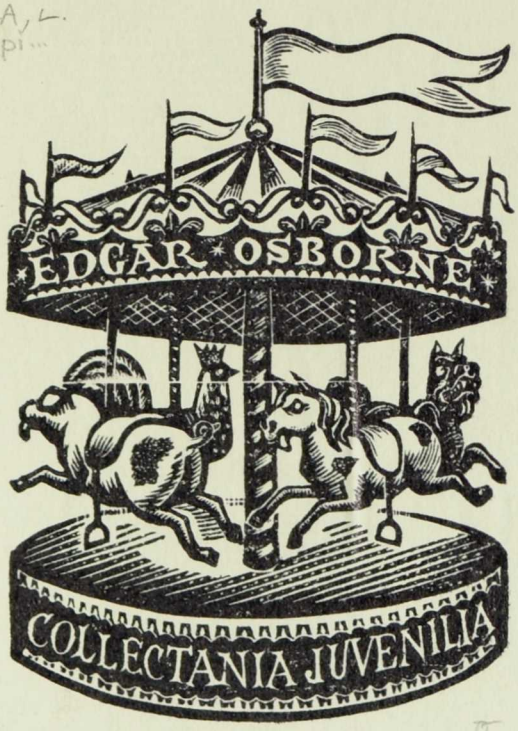

¢ 37131 039914858
II, 591

conu